

zato ne moremo nikakor umeti tistih zaslepljenih slov. kmetov, ki se potegujó, kakor drugje, tako tudi pri okrajnih zastopih za nemškutarijo. Taki tiščijo še tako rekoč z lastno roko nož, ki ga držé nemškutarji, v srce slovenskega kmeta.

Izkušnje, kakor jih je slovensko in sploh kmečko ljudstvo, n. pr. v Mariborskem okrajnem zastopu, doživelo, lahko bi pač že tudi tiste bile izpametovale, ki so s kraja, misléč, da je Slovencu v resnici nemščina neizogibno potrebna, z nemčurji vlekli. Ali se je to pri njih že zgodilo, tega sicer ne vemo, toda grdo psovanje, s katerim pita nemško novinarstvo v Mariboru, v Celju in Gradcu den na den slov. ljudstvo, menimo, da jim odpera oči in jim vsled tega že pada mrena raz njih, katero so dosedmal nosili na svojih sicer bistrih, slovenskih očeh. Prenapeta struna počí.

Naj pa bi le-ti še tudi dosedmal ne bili izpoznali, da so oni nekaterim nemčurjem ali nemškutarjem samo za strmen držali, da so se ti ležje zdevali na konja, to prepričanje sedaj imamo, da ostali zavedni Slovenci ne držé več rok križem in da se čéjo tudi v prihodnjih volitvah v okrajne zastope kazati za prave, značajne može. To velja posebno še vsem slov. možem v Št.-Lenartskem pa tudi v Mariborskem okraju. V prvem okraju dobodo potlej gotovo večino po vseh volilnih vrstah, v zadnjem pa vsaj v velikem posestvu pa v kmečki skupini. Tedaj, slovenski možje, krepko na noge brez vsega strahu in v trdnem zaupanju, saj gre zmaga in pride prej ali slej — pravici!

Govor g. Bož. Raiča v državnem zboru

dne 19. marnja t. l.
(Dalje.)

Zakaj se ne dela tako z drugimi narodi? Tudi ne najdem v članu XIX. državne osnovne postave za Slovence kake posebne izjeme, pač pa od besede do besede tako-le: Jednakopravnost vseh v deželi navadnih jezikov v šoli, v uradu in v javnem življenju je po državi priznana.

Gospód sedanji deželni glavar na Štajerskem je rekel v zadnji sesiji deželnega zbora. „Jednakost se spodobi le jednako vrednemu.“ Kaj izvrstno! Lepa in zanimiva razlaga ta k jednakopravnosti, ki je državno zajamčana. Ko bi jednakovredni za nejednakovredne davke plačevali, novake dajali in vednosti gojili, bi izrek vendar imel kak pomen, kakor pa je sedaj, je tak izrek le napuh (poveličanje samega sebe), ki izvira sicer iz plemenitega stanu, a pojmovi pri tem so kalni. Jednaka bremena, jednake pravice, a ne privilegiranih stanov, niti privilegiranih narodov v Avstriji. (Pohvala na desni.) Ni jih bogov za više posebej, a za nižje narode

posebej. Na gimnazijah v Celji in Mariboru je večina učiteljev tujcev, med temi so bili in so še hujskači, kar nam najnovejše prigodbe na Celjski viši gimnaziji dovolj pojasnjujejo.

Kljuba Slovencem je na Mariborski gimnaziji ravnatelj stalno nameščen, ki pri vzprejemu slovenskih učencev povdarja, da imajo tisti slovenski učenci, ki se dajo zapisati za Nemce, na teden dve ali tri ure manj šole. Ali ne gre tu prav za prav za iznarodovanje slovenske mladosti od strani c. k. državnih uradnikov na račun davkoplačevalcev. Je tudi na tisti gimnaziji, kakor je bilo brati, umeščen bil za profesorja žid (Strahovito! in veselost na levi), dasiravno vsled dne 19. marca 1496 sklenjene pogodbe po cesarju Maksu I. na prošnjo štajerskih deželnih stanov v Schwäbisch-Werden, ne sme žid bivati na Štajerskem. Takrat jim je bil obrok dan do praznika treh kraljev leta 1497. (Veselost na levi.) Diploma pravi (jo bere): „Dieselbe unser Juedeschaft allenthalben aus dem Lande Steier in ewig zeit geurlaubt und schierst auszutreiben zugesagt.“ (Židje se imajo povsod iz dežele Štajerske za večne čase odsloviti in dovoljujem, da se imajo v bodočnosti iztirati.) Štajerski deželni stanovi so morali zato plačati 38.000 liber vinarjev. (Veselost na levi.) Kakor jaz to stvar razumem, tudi državna osnovna postava ni odpravila te pogodbe, ki že traja skoro štiristo let (Ironični klici: Zelo prav! in zasmeh na levici.) Pogodbe se morajo razrušiti, a ne meni nič, tebi nič vničiti. (Zasmeh na levi.) Toliko potrpežljivosti in prizanesljivosti zahteva od nas ministerstvo poduka.

Nekaj nenavadnega je tudi to, da so na treh gimnazijah na Spodnjem Štajerskem umeščeni za ravnatelje — historiki z navadno kvalifikacijo, to podučevanja na gimnazijah gotovo ne pospešuje in tudi ne more pospeševati. Kje je tukaj vednostna in pedagoška presežnost (Veselost na levi), ki se tirja v osnovanem črtežu leta 1849 od avstrijskih ravnateljev? Kje se ima izobraziti naša prihodnja inteligenca, ako se nam ne privoši jedna gimnazija s slovenskim učnim jezikom?

Kje naj se bodoči uradniki, medicinarji, duhovniki, pisatelji i. dr. slovenskega jezika temeljito naučé, ako ni slovenskih gimnazij? Dokler ministerstvo gimnazij po obsegu slovenskega jezika ne stavi na naravno podlago, toliko časa je na stališču nepostavnem in nam dela krivico v obliki nasiljevanja.

Mariborsko učiteljsišče ima namen izobraževati in vzgojevati bodoče ljudske učitelje in vzgojitelje za slovensko mladež na Spodnjem Štajerskem. Toraj bi se mogla kandidatom dati pripravna prilika, da se naučé potrebne spretnosti in pravilnosti v slovenskem jeziku za vse učne tvarine. Dosihmal se to ni moglo zgoditi,

ker se prednašajo vsi predmeti, izvzemši slovenski jezik, v nemškem jeziku.

Vladni zastopnik je v štajerskem deželnem zboru zatrjeval, odgovarjajoč na interpelacijo, stavljeno 7. decembra 1885, zastran učiteljskega v Mariboru, kar se tiče novega ministerskega odloka, zastran slovenskega jezika, da se veronauk podučuje slovenski, isto tako se tudi dotična tvarina obravnava v maternem jeziku gojencev pri praktičnih vajah. Kljub temu, da je vladni svetovalec to rekel, mora se pravica govoriti, da se v krščanskem nauku podučuje na Mariborskem učiteljskem v nemškem, a ne v slovenskem jeziku (Čujte! čujte! na desni), in da je vpeljano le nemško berilo, a ne slovensko. Praktične vaje so v slovenskem jeziku, ker se učenci vadijo podučevanja v tem jeziku (vaje za podučevanje na vadnici, združeni z učiteljskim so slovenske).

C. kr. namestnik za Štajersko je rekel v štajerskem deželnem zboru o priliki, ko je odgovarjal na interpelacijo: „Uradniki na Spodnjem Štajerskem znajo vsi slovenski.“ „Slovensko politično društvo“ pa leta 1884 tako-le razvrstuje uradnike: 38 jih zna slovenski jezik ustmeno in pismeno, 55 le ustmeno, in 89 je takih, ki ne znajo nič slovenskega. (Čujte! na desni.) To nas uči, da vladni zastopniki odgovarjajo na interpelacijo ne ostanejo vselej pri resnici.

Zastran Mariborskega učiteljskega je že l. 1880 v državnem zboru bilo sklenjeno, naj se slovenski jezik vpelje za učni jezik, kolikor to dopuščajo učna sredstva in leta 1884 in 1885 se je prigajalo naj se to izvrši, a vse zastonj.

(Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Hroma žrebeta.

Naši kmetovalci se pečajo ali že od nekdanj, kakor v Ljutomerskem okraju, ali pa v novem času, kakor v Savinjski dolini in drugod, s konjerejstvom. V tem so uže marsikaj prijetnega doživeli ali tudi brez nesreče niso ostali, kajti kakor drugje, kaže se tudi pri konjereji, da je sreča opoteča.

Taka nesreča ali vsaj nevolja je, ako se pri mladem žrebetu pokaže, da je hromo, to pa ali že koj po porodu in je torej že hromota mu vrojena ali pa pozneje v prvih tednih življenja. S kraja postanejo žrebetu nekateri udje trdi, s časom pa vsi utrnejo in žrebe se ne more več gibati, kakor bi rado. K temu se pridruži otek na nogah ali pa tudi kaka bolezen v črevesih ali na plućih.

Ako je žrebetu vrojena hromota, je žrebe koj s kraja sila slabo in se ne more držati na

nogah, da-si to večkrat poskusi. Za to rado le leži in pogine kmalu, navadno že v 24 urah, ne da bi mu bili udje otekli. Če se pa naredi bolezen še le po porodu, tedaj je žrebe s kraja prav opehano in ako se pregiblje, dela mu to bolečino, vročina ga spreha in členki mu uteko ali pa se vsaj unamejo in kosti so razrute. Večji členki: žvekači, v ledju, v plečih pa v nogah so najprej boleni. Bolečine v njih postajajo čedalje huje, žrebe jih drži tedaj trde od sebe, s časom pa so mu popolnem ohromeli. K temu še pride pogostem to, da se gnojé pluča ali jetra, vnamejo se še rade prsi ali pa tudi trebušna koža.

Ta bolezen kipi po navadi naglo h koncu in par dni, pa je že po žrebetu. Ono pogine ali že, ker obnemore ali pa, ker se mu ostrupi kri vsled gnojenja v členkih. Smrt je navadni konec te bolezni. Samo v redkih slučajih, ako ni hromota prehuda, ozdravi se žrebe, vse eno pa se v kostih in členkih godé take spremembe pri žrebetu, da je le malo vredno in tudi malo za rabo.

Uzrok tej bolezni leži brž ko ne v tem, da dobó žrebe od matere premalo apnenih soli va-se. Ako se namreč materi, noseči ali doječi, ne poklada dovolj take krme, ki imajo apnenih soli v sebi, ne more jih tudi njena kri ali njeno mleko imeti, žrebetu pa jih je močno treba, da se redi, izlasti pa še za to, da se mu vtrdiijo kosti. Čisto naravna posledica je torej, ako nima mati dovolj apnenih soli, to, da jih ne more zarodu dati in se torej temu kosti ne vtrdiijo. V časih pa že pogine celo v njenem telesu in kobila — izvrže in če se to tudi ne izgodi, rodi se žrebe že hromo in kmalu pogine. Isto tako se izgodi še potlej, ako ne dobo žrebe dovolj imenovanih soli va-se, prikaže se hromata in smrt nasleduje.

Da se pride torej tej bolezni, ki je toliko nevarna, ob času v okom, treba je skrbeti kobili za krmo, ki ima taci soli v sebi, tedaj naj se ji poklada seno, zrnje, posebno pa oves. Ravno to velja za krmo, ki se potlej prideva žrebetu k mleku. Zelene krme ne prenaša žrebe vselej, sicer bi bila pa dobra.

V onih krajih, v katerih je hromota pri žrebetih pogostem, pač ni take klaje, ki ima onih soli v povoljni meri, tedaj pa je treba s tem pripomoči, da se klaji primeša koščene moke, za eno žrebe je 4 do 8 gramov dovolj na den.

Kedar se je bolezen že prikazala, pusti se žrebe, kolikor je možno, pri miru; prestavi se za to v hlev, v katerem ni prepiha, pokrije se dobro in seveda se mu suho in obilno nastelje. Močno ribanje členkov ali celo žganje kostenih izrastkov škoduje vselej a nikoli ne reši žrebeta pogina. Pač pa je dobro bolene členke obвити z volnenimi obvezki. Po živino-zdravniku pa je na vsak način poslati — ta-